

Др Ивица ЛАЗОВИЋ*

ПАНДЕМИЈА КОВИД-19 КАО ТЕСТ КОНЦЕПТУ ЉУДСКИХ ПРАВА И ИЗАЗОВ РАДНИМ ПРАВИМА

Апстракт

Пандемија КОВИД-19 открила је бројне изазове у остваривању и заштити људских права и представљала је глобалну кризу која је на изузетно интензиван начин ставила на пробу концепт људских права, посебно у сфери права из радних односа. Увођење ванредних мера ради заштите јавног здравља довело је до ограничења појединих права и слобода, што је отворило важна питања о балансу између јавног интереса и заштите индивидуалних права. Радна права су се нашла под посебним притиском: масовно прелажење на рад од куће, повећани ризици за раднике у кључним секторима, нарушавање социјалне сигурности и ограничење синдикалних активности само су неки од изазова са којима су се радници и послодавци суочили.

Овај рад има за циљ да подсети на кључне утицаје пандемије на људска и радна права, кроз нормативни, институционални и практични оквир, и понуди неке смернице за будуће деловање у сличним кризним ситуацијама.

Кључне речи: пандемија, КОВИД-19, радна права, људска права.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Древну мудрост која каже да је посао паметних да предвиде невољу пре него што она дође, а посао храбрих да се носе са невољом када до ње дође, пре 2500 година рекао је Питак, древни грчки војсковођа, државник и мудрац са острва Лезбос. Те мудре речи су добиле на значају у ситуацији у којој се свет нашао са пандемијом КОВИД-19. Тај невидљиви непријатељ, вирус, појавио се изненада и почео у фрапантној мери да се шири и погађа целу планету, све континенте, најудаљенија острва. Новонастала ситуација је захтевала брз глобални одговор и деловање

* Директор Републичке агенције за мирно решавање радних спорова, научни сарадник Института за стратегијска истраживања Универзитета одбране, доцент, Универзитет Привредна академија Нови Сад, Правни факултет, Република Србија, ivica.lazovic@ramrfs.gov.rs, ORCID: 0000-0002-3877-5157.

различитих политичких и правних система, здравствених експерата, медија, власти, а уместо тога се оклевало са реакцијама. У тим условима, пандемија је мултиплицирала страх код појединаца по сопствену егзистенцију и физички опстанак, као и судбину чланова породице, микро заједнице, али и целих држава и друштава. Све наведено је стварало панику и циљ је био физички опстанак, што као примарни интерес потискује сва правила, права, етичке кодексе, па чак угрожава и међуљудску солидарност. (Младеновић, Григорјевич, 2020, 44)

А цео овај хаос је изазивао невидљиви непријатељ, толико ситан и мали, да се и заборављало на присуство у нашим друштвима и занемаривало изван медицинске струке да такви микро организми имају било каквог утицаја на свет око нас.

Дакле, ситуација у којој се нашао цео свет, да читав низ друштвених догађаја, реакција и променама изазове један невидљиви ентитет, вирус, а за које постоји искључиво интересовање наука које се баве сфером природе, посебно имајући у виду традиционалну поделу на друштвене и природне појаве подсетила је на француског друштвеног теоретичара Бруна Латура. (Петров, 2020, 51) Он је први истицао да друштво не чине само људи, већ би требало да се узме у обзир и активно деловање невидљивих ентитета, попут микроорганизама. У свом делу Живот лабораторије он улогу микроба у људским друштвима и могућност да утичу на све битне токове. Он сматра да је човек изградио и умислио свој супериорни положај у односу на природу, која није толико одвојена од друштва како ми мислимо. Човек, животиње, биљке, вируси, бактерије, водене површине, ваздух, подједнако смо делови друштва и сви можемо изазвати промене. Дакле, не само човек, већ и невидљиви ентитети са којима морамо научити да живимо. (Петров, 2020, 51) То значи да друштвене науке треба знатно да прошире предмете свог истраживања, те да релативизује концепте друштва и друштвеног, а наведено нам потврђује и епидемија којој се може приступити не као природном и медицинском феномену, већ подједнако и као друштвеном феномену. У складу с наведеним важно је и да друштвене и хуманистичке науке могу да се носе са овим појавама.

Свакако, било је зараза и раније, те су велике епидемије и пандемије утицале на токове историје и осим здравствених, имале су одвајкада геополитичке, економске, еколошке и социо-психолошке последице. Од куге, до шпанског, птичјег и свињског грипа, ХИВ-а, САРС-а, МЕРС-а и еболе, па до SARS-2-CoV (КОВИД-19). Сваку епидемију или пандемију пратиле су разне контроверзе, почевши од појмовног одређења пандемије, које је промењено пред пандемију свињског грипа 2009. године до геополитичког тренутка у коме се иста дешавала. (Ристановић, 2020,44)

У Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији се 1972. године борило са највећом послератном епидемијом вариоле у Европи, а коју су пратиле спекулације да је реч о био-терористичком нападу. Узрочник вариоле се високо котирао на листи потенцијалних биолошких агенса и био је део арсенала биолошког оружја током хладног рата. Будући да је вариола званично искорењена 1979. године и

да је тада престала вакцинација против ове болести, што значи да би могло да дође до поновне појаве ове болести која је током историје однела бројне животе. (Ристановић, 2020,31)

Треба поменути и вирус еболе и епидемије коју је изазвао 2014. године у Африци (Сијера Леонеу, Гвинеји и Либерии), одневши по званичним статистикама 11.316 људских живота. Све наведене земље карактерише изузетно лош здравствени систем, недостатак стручних кадрова, инфраструктурне мањкавости, то су државе тек изашле из оружаних конфликта, са високим степеном политичке нестабилности, али и изузетно великим природним богатством, пре свега руда и минерала. Иначе, у претходном периоду, од открића еболе 1978. до 2012. године на афричком тлу регистровано је 28 епидемија које су однеле 1.590 живота. Интересантно је да су војно-здравствени системи најмоћнијих земаља света (САД, Кина, Русија, Велика Британија) били сложни у санирању последица епидемије, док је Светска банка врло брзо изашла са трошковима збрињавања епидемије који би износио 25-32 милијарде долара. У Резолуцији УН 2177 ебола се сагледава као претња међународном миру и безбедности. (Ристановић, 2020, 32)

Свежа су сећања и на пандемију свињског грипа Х1Н1 2009. године и контроверзе које су је пратиле, од мењања дефиниције пандемије, до вакцинација, као и недоречености око броја, структуре и статуса преминулих од ове болести, уз медијску хистерију. Зика вирус изазвао је пажњу 2015. године подсетивши на страх од невидљивог и непознатог, уз интензивну медијску кампању. Иако се о њему знало од раније, посебну зебњу изазвале су манифестације болести, као и чињеница да је тиграсти комарац, преносилац вируса, присутан и у Европи. Ипак, епицентар догађања био је Бразил у коме су се управо тада одигравале Олимпијске игре, што је утицало на широку пажњу. Након, што је те 2015. године дошло и до опозива председнице Бразила, медијска прича о Зика вирусу потпуно утихнула. Све то нам говори да нема епидемије нити пандемије без социо-политичке позадине и последица. (Ристановић, 2020, 32)

Многе епидемије и пандемије изазване вирусима (шпански, азијски, хонгконгшки, птичји, свињски грип) вариола, ебола, САРС, МЕРС, кроз историју и данас оставиле су снажне трагове и последице по људске животе и здравље, али и економију, политику, привреду. Оно што нас ова епидемија учи, је да су болести и микроорганизма један од важних безбедносних ризика, а такво њихово сагледавање започиње са појавом ХИВ-а и АИДС-а као планетарне куге новог доба. (Кековић, 2020, 45)

Последице су бројне и погађају скоро све људске делатности. С тим у вези, један од највећих живих друштвених теоретичара Јиргин Хабермас је рекао: „Сваком појединцу разјашњавају се ризици јер је због превеликог притиска на здравствене системе самоизолација поједине особе најважнија појединачна варијабла за сузбијање пандемије. Уз то се несигурност не односи само на савладавање епидемијских

опасности већ и на потпуно несагледиве економске и друштвене последице. Што се тога тиче – толико знамо – за разлику од вируса за сада нема експерта који би са сигурношћу могао проценити те последице. Експерти за економију и друштвене науке сад би требало да се суздржавају од неопрезних прогноза. Једно можемо рећи: Толико знања о нашем незнању и о принуди да се делује и живи у увјетима несигурности још никад није било.“¹

2. ПОЧЕТАК ПАНДЕМИЈЕ И ПРВЕ ПОСЛЕДИЦЕ КОВИД-19

Почетком јануара 2020. године је у Кини у подручју пијаце морске хране у Вухану, констатовано постојање упале плућа непознатог узрока, уз типичне респираторне симптоме: температуру (у 83-97% случајева), кашаљ (70% случајева), кратак дах (недостатак ваздуха или проблем са дисањем) и друге симптоми обичне прехладе. А постојао је мали проценат оних код којих је болест пролазила у асимптоматској форми.

Глобална реакција на појаву новог вируса у Кини крајем 2019. године је била прилично спора и владала је скептичност и игнорисање потенцијалне опасности за цео свет која је долазила са далеког истока. Нови вирус је на западној хемисфери посматран као „кинеско унутрашње питање“, што је резултирало ставом „снаћи ће се они већ некако“ па је очекивано да сами дођу до решења како савладати КОВИД-19. Однос према новом вирусу је у почетку као глобални одговор међународне заједнице имао игнорисања, неразумевања, потцењивања, па чак и самоуверености у надмоћ науке над природом. Била је то прва последица, а које нисмо били свесни. Виделе су се све глобалне поделе, као линије на длану, али и глобална повезаност. Та повезаност је довела до тога да је вирус брзо прешао границе Кине и стигао у друге земље. Но, реакција је махом била спора, а најбоље се то видело у Европској унији где је упозорење на појаву новог вируса у Кини издато 9. јануара, а до првог заједничког састанка министара здравља земаља Европске уније на ком би се усагласиле мере против вируса дошло је тек 13. фебруара. Пандемија коронавируса се ширила у земљама Европске уније брже него икада, број заражених се повећавао, те је Светска здравствена организација 13. марта објавила да је „Европа епицентар глобалне пандемије“. (Обрадовић, 2020, 12) Тада је уследила реакција те је Европска унија реагујући на ширење пандемије 17. марта затворила своје спољне границе, а потом су границе затворене и унутар саме Европске уније. И прва велика последица је била суспензија слободе кретања људи и затварање граница држава чланица ЕУ, као једног од симбола Европске уније. Све је заустављено у циљу сузбијања ширења пандемије, али и страху од њених последица. Улазак и излазак унутар држава ЕУ, као и за

¹ Видети више: <https://www.espresso.co.rs/kultura/knjiga/548349/jurgen-habermas-o-koroni-toliko-znanja-o-neznanju-jos-nikada-nije-bilo> (14.03.2025.)

странце, постојао је само у неким изузетним случајевима као што су медицински, економски и државни разлози (Обрадовић, 2020, 14).

Затварање граница је имало за последицу и прекид свих видова саобраћаја, од авионског, железничког, поморског и путног. Тај прекид је варирао од делимичног или у потпуности, а довео је до прекида кретања људи, робе и економске сарадње. Прекид путовања међу државама на спољном плану праћен је пакетом различитих мера на унутрашњем плану, све са намером да се заустави ширење новог вируса и заштитити безбедност грађана. Значајан број земаља донео је одлуке о увођењу ванредног стања. Велики број држава уводи ригорозне мере забране окупљања и изласка из кућа, једно тотално затварање. Ипак, има и изузетака па тако Шведска одступа и примењује либералне мере, остаје и слобода кретања и окупљања, уз поштовање правила социјалне дистанце, односно растојања међу људима. Шведска је, за разлику од других чланица Европске уније, које су затвориле своје границе за грађане других држава, дозволила слободан пролаз за све странце. По сличном принципу је поступала и Велика Британија, те се у почетку определила за либералнији приступ у борби против вируса, али су због наглог повећања броја заражених особа прешли на оштрије мере. (Обрадовић, 2020, 13)

3. КЉУЧНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19

Пандемија Ковид-19 представљала је не само здравствену, већ и друштвену, правну и економску кризу, која је у значајној мери утицала на остваривање и заштиту људских права широм света. У настојању да ограничи ширење вируса и заштите јавно здравље, државе су прибегле ванредним мерама које су често довеле до ограничавања фундаменталних права и слобода, постављајући озбиљна питања о балансу између колективне безбедности и индивидуалних права.

Слобода кретања била је једно од првих права које је ограничено. Кроз увођење карантина, полицијских часова и затварања граница, грађани су били спречени да се слободно крећу, путују или посећују ближње. Ове мере, иако оправдане са становишта заштите здравља, дубоко су утицале на право на приватни и породични живот, право на рад и образовање.

Истовремено, право на приватност нашло се под притиском. Технологије за праћење контаката, надзор над кретањем људи и здравственим стањем, као и контролисање радника током рада од куће, поставиле су питања о границама легитимног мешања државе и послодаваца у лични простор појединца.

Пандемија је довела и до ограничења слободе изражавања у неким земљама, где су критике упућене властима или извештаји о лошем управљању кризом били цензурисани или санкционисани. Истовремено, ширење дезинформација и недостатак транспарентног информисања јавности нарушили су право грађана да буду објективно и благовремено информисани.

Право на здравствену заштиту било је у фокусу, али је притисак на здравствени систем довео до тога да многи пацијенти са другим болестима остану без адекватне неге. Истовремено, социјална и економска права бројних људи била су угрожена. Губитак посла, смањење плата, несигурни радни услови и недовољна социјална подршка највише су погодили најрањивије – раднике у неформалном сектору, жене, младе и мигранте.

Последица пандемије КОВИД-19 су дошле до изражаја и на радним правима, а пре свега преко економске кризе, која је постала видљива кроз опадање привредне активности, кроз раст незапослености, али и друге економске, социјалне, културне и политичке показатеље. Процес глобализације је међусобно повезао цео свет да се све јако брзо преноси и одражава са једног на други крај планете.

Последице се прво примећују у економији, падом производње, транспорта и пласмана. То се нужно одражава на запосленост, која је почела да пада. Синхронизовано са порастом незапослености смањивала се потрошња што ће додатно успоравати производњу. Такође, услужне делатности попут туризма и саобраћаја, од авио до поморског, суочили су се са огромним падом, што је довело до отпуштања или неплаћеног одсуства радне снаге. Из тог односа се додатно дестабилизовао банкарски сектор који се изложио проблемима са наплатом инвестиција и мањом потражњом и већим ризиком нових пласмана.(Ранчић, 2020,19)

Спирала узрочно последичних веза и несигурности и егзистенцијалног страха, који прати економску кризу, утиче на сва друштвена поља, од социјалних до политичких дешавања. Економска криза је указала и на кризу неолибералне теорије, њене основне претпоставке, слободног тржишта и неограниченог увећавања профита. Равнотежа са природом и ослобађање вируса из природе је управо омогућила трка за профитом без икакве контроле, а опет у условима ванредних стања слободно тржиште није важило за набавку алкохола, маски или вакцина.

Пораст незапослености као резултат економских последица директно утиче на пораст сиромаштва, социјалних разлика, те слаби солидарност и толеранција, а расте нетрпељивост, која постаје извор многих сукоба, у којима, најчешће, сиромашни траже социјалну правду, учесталим протестима, штрајковима и побунама.²

Друштвени сукоби и тензије су у тесној вези са политичким борбама политичких организација, са супротстављеним интересима, програмима и тактикама. У трци за профитом, запостављани су људи, а пандемија је остављајући богате без тог профита, још више нагласила те разлике и узбуркала друштва незадовољних маса, које сваки даном богати постају све сиромашнији. Пандемија КОВИД-19, која је уплашила све својим последицама, ипак је процентуално однела највише живота

² „Широм Европе протести против пандемијских мера“ видети на: <https://www.dw.com/sr/%C5%A1irom-evrope-protesti-protiv-pandemijskih-mera/a-56944433> (14.03.2025.)

сиромашних, старих и незаштићених лица, откривајући све грехе велике неједнакости и дискриминације у многим друштвима, упркос многим декларацијама о једнакости и правима свих грађана.³

Пандемија КОВИД-19 је гурнула цео свет у рецесију, а када се појави рецесија, њени најчешћи узроци су спољни шокови и неадекватна монетарна политика. Али није, свака земља исто погођена, мада се криза прелива и шири у више таласа, јер у савременом глобализованом свету економије су систем спојених судова. Прошла су времена када криза у једном делу света није имала никакве утицаје на привређивање земаља у другим деловима света. Доба глобализације, међуповезаности привреда света, пословног повезивања међу предузећима, олакшаног кретања радне снаге и други фактори либерализације, омогућили су са једне стране раст продуктивности, производње и трговине, али са друге стране лакше и брже ширење свих екстерних шокова. Посебно осетљиве су мале и отворене привреде, попут наше земље. Осим тога, глобална повезаност тржишта за последицу имати дуже трајање кризе и спорији опоравак земаља. Већ почетне процене говоре у прилог томе да ће ово бити рецесија светских размера, далеко већа него што је то била финансијска криза 2008. године. (Јелисавац Трошић, Јовић-Лазих, 2020, 94)

Често се може чути и пронаћи у штампи да ништа неће бити као као пре пандемије короне⁴, а то се посебно односи на окупљања, манифестације, дружења. Човек као јединка има потребу за директном комуникацијом, и тешко прихвата изолацију, просторну дистанцу и ограничену слободу кретања, за многе категорије становништва. То важи и за аспект слободног времена, али и за рад, а посебно његов облик од куће који је ова пандемија лансирала као алтернативу стандардним облицима рада.

Пандемија је указала на значај науке, али и њену примену у интересима високо профитабилних корпорација, које угрожавају и загађују атмосферу и животну средину и производе опасне последице.⁵

Једна од последица овог вируса је другачији приступ образовању. У целом свету, целокупан васпитно-образовни и школски систем, укључујући и високо образовање, приморани су на брзу и масовну преоријентацију на наставу, образовање и учење у новим и до сада незабележеним околностима, које су захтевале да школске и образовне институције функционишу уз минимум или без икаквог контакта, сусрета и окупљања. У свету образовања је дошло до поремећаја у редовном функционисању васпитно-образовног и школског система, укључујући и универзитете који су,

³ „Корона болест за сиромашне“ <https://www.dw.com/sr/korona-bolest-za-siroma%C5%A1ne/a-54046848> (27.03.2025.)

⁴ „Након пандемије више ништа неће бити исто“ <https://www.novosti.rs/planeta/svet/905080/nakon-pandemije-vise-nista-nece-biti-isto-evo-kako-mogao-izgleda-zivot-2022-godine> (27.03.2025.)

⁵ „Корона вирус, наука и животиње“ <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-53367889> (27.03.2025.)

суочени са здравственом кризом раније невиђених размера, реаговали релативно брзо, налазећи начина да и у новим околностима одрже и очувају своју образовну функцију, уз додатну традиционалну улогу и допринос у домену социјалних служби, научних истраживања и усавршавања стручњака. Врло брзо се тежиште појединачним националним и глобалним оквирима помера ка различитим облицима, платформама и алатима за наставу на даљину, а првенствено ка *online* настави. (Баралић, Катић, 2020, 94) Ипак, бројне су и критике на овај начин наставе, пре свега да се деци и младима због пандемије вируса КОВИД-19 ускраћује право на квалитетно образовање и право на дружење. (Стојановић, Вуков, 2020, 26) Опет, могу се чути и експерти који сматрају да би последица наставе на даљину могло да буде то да се у свему нађе шанса и да последица буде то да се свет преко ноћи промени и ово би могла да буде савршена прилика да се редифинише настава и да постане боља за свакога. Ипак, занемарује се чињеница да милиони људи у свету живе без интернета.⁶

Ова пандемија је као последицу имала велики тест снаге и ефикасности и демократије насупрот диктатурама, можда највећи од Другог светског рата. Политичи изазов су и масовни губици посла, који стварају социјалне проблеме у великим градовима и знатно погоршање криминалне ситуације. Све то отвара суштински нове изазове за политику, али и општу сигурност и безбедности итд. (Младеновић, Григорјевич, 2020, 52)

Иако су многе мере биле привременог карактера и оправдане ванредним околностима, пандемија је показала колико су људска права осетљива у кризним ситуацијама и колико је важно да се чак и у тим условима очува владавина права, транспарентност у одлучивању и институционални механизми контроле. У том смислу, Ковид-19 је био тест за правне системе, али и позив на реформу и јачање заштитних механизма који ће осигурати поштовање људских права и у будућим кризама.

4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Пандемија Ковид-19 и пратеће противепидемијске мере ставиле су на озбиљан тест капацитете држава у очувању основних људских права у ванредним околностима. Показало се да ефикасност рада националних влада у бројним случајевима није била на задовољавајућем нивоу. Недостатак професионализма међу званичницима, као и последице дугогодишњих неолибералних реформи у области јавног здравља, учинили су да становништво, посебно у локалним заједницама, остане без адекватне заштите основних социјалних и економских права.

⁶ „Корона вирус: Да ли је пандемија Ковида-19 прилика да унапредимо школе“ <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-53255063> (27.03.2025.)

Ови недостаци директно су утицали на остваривање права на здравље, социјалну сигурност, образовање, рад и достојанствен живот. Последице пандемије прелазе здравствени оквир и попримају шире економске, друштвено-политичке и психолошке размере. Економска несигурност, раст незапослености и сиромаштва, нестабилност тржишта рада и урушавање појединих сектора (попут туризма и услуга) довели су до драматичног смањења социо-економских права милиона људи. То је, уједно, отворило простор за раст социјалних тензија, протеста, штрајкова и друштвених конфликта.

У образовању, прелазак на online наставу додатно је повећао неједнакости и ограничио једнако право на образовање, посебно за децу из социјално угрожених средина. Истовремено, убрзана трка за развој вакцине и лекова поставила је нова етичка и правна питања у вези са правом на приступ лечењу и једнакост у дистрибуцији здравствених ресурса.

Посебно забрињавају психолошке последице пандемије. Утицај на ментално здравље, повећана анксиозност, депресија, изолација и стрес представљају дугорочну претњу индивидуалном и колективном благостању, али и потенцијално безбедносно питање. Ове последице могу утицати на остваривање читавог низа људских права – од права на здравље, до права на рад, образовање и социјалну инклузију.

Свеукупно, пандемија је разоткрила структурне слабости у систему заштите људских права и показала да ванредне околности не смеју бити изговор за њихово системско кршење. То је и најважнија смерница за будуће деловање. Пандемија је истовремено и прилика за преиспитивање постојећих модела управљања, обнову јавног сектора, јачање механизма владавине права и солидарности, те за изградњу праведнијег, инклузивнијег и отпорнијег друштва.

ЛИТЕРАТУРА

Баралић, Ж., Катић, Љ. А, 2020. Пандемијска криза и универзитет, у зборнику: „Заразне болести као глобални безбедносни изазов пандемија Ковид 19: стварност и последице“, Универзитет у Београду, Факултет безбедности;

Јелисавец Трошић, С. Јовић-Лазовић, А, 2020. Економске последице COVID-19 и мере подршке привреди Републике Србије, у зборнику: „Заразне болести као глобални безбедносни изазов пандемија Ковид 19: стварност и последице“, Универзитет у Београду, Факултет безбедности;

Кековић, Т., 2020. Управљање кризом COVID-19, изазов за доносиоце одлука, у зборнику: „Криза COVID-19: Од менаџерске теорије до праксе“, Институт за стандардизацију Србије, Београд;

Младеновић М. и Григорјевич Мусијенко С., 2020. *Политиколошка анализа различитих одговора на пандемију COVID-19*, у зборнику: „Заразне болести као

глобални безбедносни изазов пандемија Ковид 19: стварност и последице“, Универзитет у Београду, Факултет безбедности;

Младеновић, М. и Пономарева, Ј., 2011. Кина – Америка – Русија – глобални троугао 21. века, Социолошки преглед, вол. 45, бр. 4;

Обрадовић, Ж. 2020. *Пандемија новог коронавируса: последице у међународној заједници*, у зборнику: „Заразне болести као глобални безбедносни изазов пандемија Ковид 19: стварност и последице“, Универзитет у Београду, Факултет безбедности;

Петров А., 2020. *Социологије епидемија: пример анализе друштвених аспеката атинске куге*, у „Архив за правне и друштвене науке“, Бр. 1-2. Београд;

Ранчић, М., 2020. Ковид - 19, Светски јавноздравствени изазов, Управљање кризом COVID-19, изазов за доносиоце одлука, у зборнику: „Криза COVID-19: Од менаџерске теорије до праксе“, Институт за стандардизацију Србије, Београд;

Ристановић Е., 2020. Здравствени и безбедносни аспекти Ковида 19, у зборнику: „Криза COVID-19: Од менаџерске теорије до праксе“, Институт за стандардизацију Србије, Београд;

Стојановић, Б. Вуков, Т. 2020. Живот младих у Србији, утицај Ковид 19 пандемије, Мисија ОЕБС у Србији, Београд;

Интернет извори

„Корона вирус: Да ли је пандемија Ковида-19 прилика да унапредимо школе“ <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-53255063> (27.03.2025.);

„Корона болест за сиромашне“ <https://www.dw.com/sr/korona-bolest-za-siroma%C5%A1ne/a-54046848> (27.03.2025.);

„Корона вирус, наука и животиње“ <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-53367889> (27.03.2025.);

„Широм Европе протести против пандемијских мера“ <https://www.dw.com/sr/%C5%A1irom-evrope-protesti-protiv-pandemijskih-mera/a-5694443> (14.03.2025.);

<https://www.bbc.com/serbian/cyr/svet-55041334> (27.03.2025.);

<https://www.espreso.co.rs/kultura/knjiga/548349/jurgen-habermas-o-koroni-toliko-znanja-o-neznanju-jos-nikada-nije-bilo> (14.03.2025.).

Ivica LAZOVIĆ, Ph.D

Director of the Republic Agency for the Peaceful Settlement of Labour Disputes, Research Associate at the Institute for Strategic Research of the University of Defence, Assistant Professor, University Business Academy in Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, ivica.lazovic@ramrrs.gov.rs, ORCID: 0000-0002-3877-5157.

THE COVID-19 PANDEMIC AS A TEST FOR THE CONCEPT OF HUMAN RIGHTS AND A CHALLENGE TO LABOUR RIGHTS

Summary

Now almost forgotten, as if it had never happened, the COVID-19 pandemic revealed numerous challenges in the realization and protection of human rights, as well as the global unpreparedness and sluggishness in responding to the health crisis that began in China at the end of 2019.

The COVID-19 pandemic represented a global crisis that severely tested the concept of human rights, particularly in the area of labour relations. The introduction of emergency measures to protect public health led to restrictions on certain rights and freedoms, raising important questions about the balance between public interest and the protection of individual rights. Labour rights came under particular pressure: mass transitions to remote work, increased risks for workers in key sectors, the erosion of social security, and limitations on trade union activities are just some of the challenges faced by workers and employers.

This paper aims to highlight the key impacts of the pandemic on human and labour rights through normative, institutional, and practical frameworks, and to offer guidance for future action in similar crisis situations.

Key words: Pandemic, COVID-19, labour rights, human rights.

